

Ämne Pedagogik, PED

Om ämnet

Om ämnet Pedagogik

Pedagogik är ett tvärvetenskapligt kunskapsområde nära knutet till psykologi, sociologi och filosofi, med en egen identitet som en samhällsvetenskaplig och humanistisk disciplin. Inom pedagogiken studeras människors lärande och kunskapande, samt det samspel och den kommunikation som uppstår i möten mellan människor. Mer specifikt tar pedagogiken sin utgångspunkt i frågor som rör uppfostran, undervisning och utbildning ur såväl ett individuellt, som ett socialt, kulturellt och samhälleligt perspektiv.

Gymnasieskolans ämne pedagogik vilar på tre ben:

Pedagogisk psykologi handlar om lärprocessernas och utvecklandets psykologi och tar sin utgångspunkt i kunskap och teorier om hur människor lär och utvecklas, både individuellt och socialt. Med utgångspunkt i socialpsykologin tar den också upp förståelsen av samspel och relationer mellan människor.

Pedagogisk sociologi, också betecknat som utbildningssociologi, omfattar kunskaper om människors uppväxt och olika villkor för utveckling och lärande och har ett mer övergripande samhällsperspektiv på uppfostran, undervisning och utbildning. Det handlar om hur människor deltar i och formas av samt själva formar sina samhällen och kulturer. Den pedagogiska sociologin omfattar också kunskap om pedagogiska institutioner och organisationer, såsom familjen, skolan, arbetsplatser, förenings- och fritidsverksamhet, och deras uppgift i samhället.

Pedagogisk filosofitar upp grunderna för pedagogiska verksamheter, ideologier om pedagogiska praktiker och etiska frågor i samband med uppfostran, undervisning och utbildning. Utbildningens idéhistoria och olika bildningstraditioner är områden som tas upp, samt filosofiska idéer om uppfostran, undervisning och utbildning. Andra viktiga frågor är hur kunskaper, färdigheter och värderingar uppstår, lever kvar och förändras inom olika kulturer, samhällen, institutioner och grupper av människor. Det handlar också om kritiska ifrågasättanden av utbildning och pedagogiska praktiker.

Teorier och teoretiska perspektiv

I gymnasieskolans ämne pedagogik behandlas olika teorier om människors lärande, utveckling och socialisation med utgångspunkt i olika teoretiska perspektiv. Begreppen lärande, utveckling och socialisation har olika innebörder i olika teoretiska perspektiv. Perspektiven kan delas in i olika grupper:

##Ett behavioristiskt/empiristiskt perspektiv – här betraktas lärande, utveckling och socialisation som något som styrs av faktorer utanför människan (stimuli). Lärande ses som nya förbindelser mellan stimuli och respons, där lärandet kan iaktas genom en förändring av yttre observerbara

beteenden (respons). Till denna grupp hör teoretiker som I. Pavlov, John B. Watson och B.F. Skinner.

Ett kognitivistiskt/rationalistiskt/konstruktivistiskt perspektiv – här läggs stor tonvikt vid individens biologiska förutsättningar och mognad. Lärande sker genom insikt och förståelse och genom konstruktion. Mänskliga handlingar ses som en direkt produkt av tänkandet. Till denna grupp hör teoretiker som J. Piaget, N. Chomsky och J. Bruner.

Ett situerat/pragmatiskt/sociokulturellt perspektiv – här betraktas lärande, utveckling och socialisation ske i sociala sammanhang utifrån historiska, kulturella och situationella förhållanden. Vad vi lär är beroende av var vi är och vilka verktyg som är tillgängliga, dvs. lärandet är situerat. Till denna grupp hör teoretiker som J. Dewey, G.H. Mead, D. Schön, L.S. Vygotskij och R. Säljö.

Strukturen i gymnasieskolans ämnesplaner

De olika delarna i ämnesplanen hänger ihop på ett tydligt sätt. Det går till exempel inte att bara läsa det centrala innehållet eller kunskapskraven utan att sätta in dem i ämnesplanens hela sammanhang. Syftet och målen är formulerade för ämnet som helhet. Syftet beskriver i löpande text vilka kunskaper eleverna ska ges möjlighet att utveckla genom undervisningen i ämnet. Det beskriver också sådant som inte ska betygsättas. Målen är formulerade i punktform och förtydligar vad läraren ska betygsätta.

Målen beskriver vilka kunskaper eleverna ska ges förutsättningar att utveckla genom undervisningen i ämnet. De är inte placerade i någon rangordning. De går in i varandra och är beroende av varandra. Målen sätter ingen begränsning för elevernas kunskapsutveckling – det går alltså inte att betrakta dem som något som slutgiltigt kan uppnås.

Det centrala innehållet anger vad som ska behandlas i undervisningen i varje kurs, för att eleverna ska få möjlighet att utveckla de kunskaper som beskrivs i målen. Målen och det centrala innehållet har alltså helt olika karaktär. Trots det kan det finnas visst innehåll även i målen, men i de fallen är målen mer övergripande och inte lika konkreta som det centrala innehållet.

Det finns en tydlig koppling mellan målen och kunskapskraven. Kunskapskraven uttrycker med vilken kvalitet eleven visar sitt kunnande i förhållande till målen. Ordningen i kunskapskraven är densamma som i målen. Om målen till exempel börjar med förmåga att läsa texter börjar också kunskapskraven med det. Däremot är det inte så att varje mål alltid motsvaras av ett stycke i kunskapskraven. Ett stycke i kunskapskraven kan lika gärna relatera till flera mål som till ett mål.

Kurserna i ämnet pedagogik

Inom ämnet pedagogik finns sju kurser om vardera 100 poäng. Fyra av dem (lärande och utveckling, människors miljöer, kommunikation och pedagogiskt ledarskap) kan betraktas som grundkurser och i dessa finns inget fokus på någon specifik ålder. Däremot handlar kursen barns lärande och växande, som är en fördjupningskurs, enbart om barn.

Kurserna lärande och utveckling, människors miljöer och barns lärande och växande är huvudsakligen teoretiska kurser och omfattar därför inte målen 4 och 5. Kurserna kommunikation, pedagogiskt ledarskap, aktivitetsledarskap och pedagogiska teorier och praktiker är däremot av mer tillämpande karaktär och har ett tydligare fokus på att genomföra aktiviteter och att kommunicera med andra.

Kursen aktivitetsledarskap ska inriktas mot en specifik aktivitet och kan läsas flera gånger med olika inriktning.

Kursen pedagogiska teorier och praktiker är en fördjupningskurs som bygger på kursen pedagogiskt arbete i ämnet pedagogiskt arbete.

Ämnets syfte

Begrepp i ämnets syfte

Lärande och socialisation

I ämnesplanen framhålls att eleverna ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur människor formas av och själva skapar sociala sammanhang, samhällen och kulturer. Här betraktas lärande och socialisation som en interaktionell process, dvs. deltagarnas handlingar och samspel blir av avgörande betydelse för vilka kunskaper och värderingar som skapas. Dessutom påverkar deltagarnas syn på till exempel genus samt sociala och kulturella förhållanden deras handlingar och samspel. Lärande och socialisation ses alltså här utifrån ett sociokulturellt perspektiv, där människor skapar sitt liv, sina identiteter och de samhällen och kulturer som de deltar i. Genom människors interaktion i sociala sammanhang konstrueras kunskap och värderingar som sedan lever kvar och förändras inom olika kulturer.

Interaktion och kommunikation

Interaktion och kommunikation sker i möten med andra människor. I dessa möten sker lärande, utveckling och socialisation. Hur vi tolkar möten beror på de sociala och kulturella sammanhangen, och tolkningarna tar vi med oss och använder för att förstå, handla och kommunicera i andra situationer. Det sociala och kulturella sammanhanget avgör hur vi handlar i olika situationer.

Förmåga att möta och pedagogiskt leda

Förmåga att möta och pedagogiskt leda människor i olika situationer och att skapa goda villkor för människors lärande och växande förutsätter ett etiskt förhållningssätt som vilar på en demokratisk värdegrund. Värdegrunden omfattar bland annat respekt för individuella, könsmässiga, sociala och kulturella olikheter samt insikt om egna värderingars och attityders betydelse för samspel.

Fältstudier

Exempel på fältstudier kan vara att studera människors miljöer i en stadsdel, besöka frivilliga och offentliga organisationer, studera olika kulturella aktiviteter.

Förmåga att kritiskt värdera

Förmåga att kritiskt värdera kunskap innebär bland annat att förstå att kunskap produceras i sociala sammanhang och därmed är påverkade av tid, kontext/plats och kunskaparens sociala och kulturella tillhörighet.

Aktivitetsledarskap, PEDAKI00S, 100 p

Centralt innehåll

Kursen aktivitetsledarskap

Kursen aktivitetsledarskap är generellt skriven för att ge möjlighet till att utöva pedagogiskt ledarskap i olika aktiviteter. Kursen kan läsas flera gånger med utgångspunkt i det centrala innehållet kopplat till en specifik aktivitet. Kursen ska utveckla kompetens för att kunna leda en specifik aktivitet inom en verksamhet. Det kan exempelvis vara aktiviteter inom friluft-, bad- och idrottsverksamhet eller gym- och friskvårdsanläggningar. Kursen kan genomföras i samverkan med den lokala verksamheten.

Begrepp i kursen pedagogiskt ledarskap

Ledarskap och organisationer utifrån olika teorier

Ledarskap kan förstås utifrån fem dimensioner:

- Målinriktad
- Relationsinriktad
- Förnyelse- och utvecklingsinriktad
- Situationsinriktad
- Etikinriktad

Dessa dimensioner är integrerade och utgör en helhet i ledarskapet.

Med organisationer avses frivilliga organisationer såsom idrottsföreningar, intresseorganisationer, politiska partier samt företag. Dit räknas också organisationer som inte är frivilliga, exempelvis kommuner.

Målen beskriver vilka kunskaper eleverna ska ges förutsättningar att utveckla genom undervisningen i ämnet. De är inte placerade i någon rangordning. De går in i varandra och är beroende av varandra. Målen sätter ingen begränsning för elevernas kunskapsutveckling – det går alltså inte att betrakta dem som något som slutgiltigt kan uppnås.

Det centrala innehållet anger vad som ska behandlas i undervisningen i varje kurs, för att eleverna ska få möjlighet att utveckla de kunskaper som beskrivs i målen. Målen och det centrala innehållet har

alltså helt olika karaktär. Trots det kan det finnas visst innehåll även i målen, men i de fallen är målen mer övergripande och inte lika konkreta som det centrala innehållet.

Det finns en tydlig koppling mellan målen och kunskapskraven. Kunskapskraven uttrycker med vilken kvalitet eleven visar sitt kunnande i förhållande till målen. Ordningen i kunskapskraven är densamma som i målen. Om målen till exempel börjar med förmåga att läsa texter börjar också kunskapskraven med det. Däremot är det inte så att varje mål alltid motsvaras av ett stycke i kunskapskraven. Ett stycke i kunskapskraven kan lika gärna relatera till flera mål som till ett mål.

Kurserna i ämnet pedagogik

Inom ämnet pedagogik finns sju kurser om vardera 100 poäng. Fyra av dem (lärande och utveckling, människors miljöer, kommunikation och pedagogiskt ledarskap) kan betraktas som grundkurser och i dessa finns inget fokus på någon specifik ålder. Däremot handlar kursen barns lärande och växande, som är en fördjupningskurs, enbart om barn.

Kurserna lärande och utveckling, människors miljöer och barns lärande och växande är huvudsakligen teoretiska kurser och omfattar därför inte målen 4 och 5. Kurserna kommunikation, pedagogiskt ledarskap, aktivitetsledarskap och pedagogiska teorier och praktiker är däremot av mer tillämpande karaktär och har ett tydligare fokus på att genomföra aktiviteter och att kommunicera med andra.

Kursen aktivitetsledarskap ska inriktas mot en specifik aktivitet och kan läsas flera gånger med olika inriktning.

Kursen pedagogiska teorier och praktiker är en fördjupningskurs som bygger på kursen pedagogiskt arbete i ämnet pedagogiskt arbete.